

KRÓTKIE DONIESIENIA

SHORT COMMUNICATIONS

- 756 Nowe dane o występowaniu *Notonecta reuteri* HUNGERFORD, 1928 (Hemiptera: Heteroptera: Notonectidae) w Tatrach

New data on the occurrence of *Notonecta reuteri* HUNGERFORD, 1928 (Hemiptera: Heteroptera: Notonectidae) in the Tatra Mountains

KEY WORDS: *Notonecta reuteri*, Tatra Mountains, Staw Toporowy Niżni, tytrphophilous species, peat-bog

Notonecta reuteri HUNGERFORD, 1928 to pluskwiak o szerokim rozmieszczeniu palearktycznym, lokalnie występujący w Polsce. Jest zwykle określany jako tytrfophil związany z wodami eutroficznymi, choć w Czechach wykazywany był zwykle z oligotroficznych torfowisk niskich. Ponadto *N. reuteri* jest tam uznawany za relikkt glacialny i gatunek zagrożony (SOLDAN i in. 1996: Silva Gabreta, **1**: 179-186; KMENT i in. 2013: Acta Mus. Morav. Sci. Biol., **98**(2): 495–541).

Choć gatunek ten wykazywano z kilkudziesięciu stanowisk w całej Polsce, to jego zasięg koncentruje się głównie w północnej i północno-zachodniej części kraju, a także na Lubelszczyźnie (BUCZYŃSKI i FILIPIUK 2016: Wiad. Entomol., **35**(1): 59-60). Pozostałe stwierdzenia tego pluskwiaka z terenów wyżynnych i górskich pochodzą z lat 50. i 60 (WRÓBLEWSKI 1980: Fauna Słodkow. Polski, **8**: 1-157). W Tatrach odnotowany został w 1908 roku przez Smreczyńskiego (SMRECZYŃSKI 1954: Fragm. Faun., **7**: 1-146). Odłowił on wówczas 23 osobniki w Toporowym Stawie Wyżnim, oznaczenie to jednak zostało podane w wątpliwość (MIELEWCZYK 1978: Fragm. Faun., **22**: 295-336). W 2002 roku Mielewczyk stwierdził w Toporowym Stawie Niżnim samicę *N. reuteri* (MIELEWCZYK 2004: Parki Nar. Rez. Przyr., **23**: 527-534), co wskazuje na poprawną identyfikację SMRECZYŃSKIEGO (op.cit.).

Podczas badań prowadzonych w Tatrzańskim Parku Narodowym odłowiono po jednym samcu *N. reuteri* w Toporowym Stawie Niżnim (18 VII 2012) oraz w Waksmundzkiej Młace (18 VIII 2013). Można przypuszczać, że w tatrzańskich torfowiskach sfagnowych utrzymuje się stała populacja tego pluskolca, jednak potwierdzić to mogą jedynie dokładniejsze i częstsze inwentaryzacje Heteroptera na tym terenie.

Co ciekawe, podobna sytuacja miała miejsce w Wielkim Jeziorku Torfowym (Velké mechové Jerko) w Czechach, gdzie występowanie tego pluskolca zostało potwierdzone po 57 latach (KMENT i in. op.cit.). Wynikać to może w dużej mierze ze znacznego podobieństwa *N. reuteri* i *N. lutea*. Wykazują one podobne preferencje siedliskowe, w związku z czym często współwystępują. Na ich rozróżnienie pozwalają przede wszystkim odmienne w kształcie paramery samców i tą cechą powinno się kierować przy dalszych badaniach Notonectidae.

Warto zwrócić uwagę, że *N. reuteri* nie jest objęty w naszym kraju ochroną, nie znajduje się także na Czerwonej Liście Gatunków Ginących i Zagrożonych w Polsce oraz w Karpatach (GŁOWACIŃSKI (red.) 2002: Czerwona Lista Zwierząt Ginących i Zagrożonych w Polsce. IOP PAN, Kraków, 155 ss.; KADLEČÍK (red.) 2014: Carpathian Red List of Forest Habitats and Species. Carpathian List of Invasive Alien Species, Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky, 234 ss.). Na czeskiej Czerwonej Liście jest on zaklasyfikowany jako gatunek zagrożony w kategorii EN (KMENT i VILIMOVA 2006: [W:] FARKAČ, KRÁL i ŠKORPÍK (red.): Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Bezobratlí: 139-164), co wydaje się być uzasadnione ze względu na wrażliwość siedlisk przez niego zasiedlanych i sporadyczność stwierdzeń. Stan poznania, a więc także ochrony wielu owadów wodnych w Polsce jest niewystarczający. Jedynie dokładne i szeroko zakrojone badania mogą pozwolić na obiektywną ocenę stanu populacji, zagrożeń i tendencji wielu gatunków, w tym tyrfofili i tyrfobiontów.

Olga ANTCZAK, Grzegorz TOŃCZYK,
Kat. Zool. Bezkr. i Hydrobiol. UŁ, Łódź

757 *Tritomegas sexmaculatus* (RAMBUR, 1839) (Hemiptera: Heteroptera: Cydnidae) – drugie stanowisko w Sudetach Wschodnich

Tritomegas sexmaculatus (RAMBUR, 1839) (Hemiptera: Heteroptera: Cydnidae) – the second locality in Eastern Sudetes.

KEY WORDS: Hemiptera, Heteroptera, Cydnidae, *Tritomegas sexmaculatus*, faunistic record, Eastern Sudetes, the Moravian Gate, Poland.

Siedliskiem sześciopłomy *Tritomegas sexmaculatus* (RAMBUR, 1839) jest jednym z dwóch gatunków z rodzaju *Tritomegas* AMYOT et SERVILLE, 1843 (Heteroptera: Cydnidae) występujących w naszym kraju (LIS J.A. i in. 2012: Het. Poloniae, Acta Faun., **2**: 56-62). Dotychczas udało się go wykazać z 22 kwadratów według układu UTM, w 23 miejscowościach (TEICHER 1893: Ins.-Börse **10**: 200-201; STRAWIŃSKI 1958: Ann. UMCS, **13** (6): 111-125; idem 1962: Ann. UMCS **17** (4): 165-193; LIS J.A. i ZIAJA 2008: Nature Journ., **41**: 111-116; idem 2009: Nature Journ., **42**: 123-128; BUNALSKI i in. 2010: Wiad. Entomol., **29** (1): 5-13; HEBDA i MAZUR 2010: Wiad. Entomol., **29** (2): 69-74; ZIAJA i MAZUR 2010: Het. Poloniae, Acta Faun., **2**: 3-6; ZIAJA 2013: Het. Poloniae, Acta Faun., **7**: 1-3; HANUS i LIS 2014: Het. Poloniae, Acta Faun., **8**: 9-19; KOLAK 2015: Acta Ent. Siles., **23**: 1-5; GIERLASIŃSKI 2016: Het. Poloniae, Acta Faun., **10**: 3-8).

W trakcie prowadzonych badań nad fauną pszczół (Hymenoptera: Apoidea, Apiformes) rezerwatu roślinności kserotermicznej „Góra Gipsowa” i suchego jaru w miejscowości Kietrz na Opolszczyźnie udało się odłowić jeden okaz *T. sexmaculatus*:

YR15 Kietrz, 8 V 2015, 1 ex., podstawa stoku jaru, na *Lamium purpureum* L., leg. et det. A. SOBIERAJ.

Stanowisko zakwalifikowano do kwadratu siatki UTM oraz krainy zoogeograficznej przy wykorzystaniu aplikacji <http://gis.biomap.pl>. Przynależy ono do Sudetów Wschodnich (BURAKOWSKI i in. 1973: Kat. Fauny Pol. **23** (2): 1-232), gdzie jak dotąd pluskwiak ten był notowany tylko raz (GIERLASIŃSKI op. cit.). Zaznaczyć należy, że miejsce odłowu zlokalizowane jest w pobliżu Bramy Morawskiej (obniżenie pomiędzy pasmami Sudetów i Karpat), która pełni rolę korytarza napływu fauny ciepłolubnej na obszar Polski z południowej Europy. Do niedawna *T. sexmaculatus* zaliczany był do gatunków typowo kserotermicznych, jednak obserwuje się go również w przydomowych ogrodach oraz w miejskich zbiorowiskach ruderalnych (LIS J.A. i ZIAJA 2008 op.cit.).

Okaz został odłowiony za pomocą standardowej siatki entomologicznej o średnicy obręczy wynoszącej 30 cm, metodą „na upatrzonego”. Podłoże skarp tworzących jar, gdzie u podstawy pozyskano *T. sexmaculatus* ma charakter pozostałości po erozji pokryw lessowych. Zbocza tworzące wąwóz były silnie nasłonecznione. Jar jest usytuowany poprzecznie do doliny rzeki Troi niedaleko zabudowań wsi Kozłówek.

Jako rośliny pokarmowe tego gatunku podawane są w literaturze (LIS J.A. i in. op. cit. 61-62) najczęściej mierznica czarna *Ballota nigra* L. oraz dosyć często: szanta obca *Marrubium peregrinum* L., mięta długolistna *Mentha longifolia* (L.) HUDS., pokrzywa zwyczajna *Urtica dioica* L., parietaria lekarska *Parietaria officinalis* L. oraz różne gatunki jasnoty *Lamium* L. Roślina, z której zebrano okaz, a mianowicie jasnota purpurowa *L. purpureum* wchodzi w skład roślin żywicielskich tego owada.

Egzemplarz dowodowy znajduje się w prywatnym zbiorze autora. Weryfikacji oznaczenia dokonał Prof. J. BANASZAK z Katedry Ekologii Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy.

Anna SOBIERAJ-BETLIŃSKA, Kat. Ekol. UKW, Bydgoszcz

758 Nowe i rzadkie chrząszcze (Coleoptera) na Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej

New and rare beetles (Coleoptera) in the Wielkopolska-Kujawy Lowland

KEY WORDS: Coleoptera, Cerambycidae, Cucujidae, Curculionidae, Laemophloeidae, new records, Wielkopolska-Kujawy Lowland, W Poland

Podczas prac terenowych w dwóch parkach krajobrazowych Wielkopolski odłowiono cztery gatunki rzadko spotykanych chrząszczy, w tym dwa nowe dla Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej. Wszystkie okazy dowodowe znajdują się w zbiorze pierwszego autora.

Cucujidae

Pediacus dermestoides (FABRICIUS, 1792)

– WT95 Krzyżowiec ad Włoszakowice, Przemęcki P.K., Nadl. Włoszakowice, Leśn. Krzyżowiec, oddz. 98, 51°53.7747' N, 16°20.2099' E, ad lucem, 9 VI 2014, 1 ex., leg. M. PRZEWOŹNY.

Gatunek w Polsce rzadko spotykany, notowany z nielicznych stanowisk w ośmiu krainach: Pojezierze Pomorskie, Pojezierze Mazurskie, Nizina Mazowiecka, Puszcza Białowieska, Śląsk Dolny, Śląsk Górny, Beskid Zachodni i Beskid Wschodni (BURAKOWSKI i in. 1986: Kat. Fauny Pol., XXIII, 12: 1-266; BOROWIEC i in. 1992: Wiad. Entomol., 11 (3): 133-141; GRZYWOCZ i SZOŁTYS 1996: Acta Ent. Siles., 4 (1-2): 14-18; GUTOWSKI i RUTA 2004: Nowy Pam. Fizjogr., 3 (1-2): 27-60). Zasadla środowiska podkorowe, głównie dęby i buki (BURAKOWSKI i in. 1986: Kat. Fauny Pol., XXIII, 12: 1-266). Gatunek nowy dla Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej.

Laemophloeidae

Laemophloeus kraussi GANGLBAUER, 1897

- WT95 Krzyżowiec ad Włoszakowice, Przemęcki P.K., Nadl. Włoszakowice, Leśn. Krzyżowiec, oddz. 98, 51°53.7747' N, 16°20.2099' E, na suchych gałęziach dębowych, 7 V 2014, 2 exx., leg. M. PRZEWOŹNY et Z. SIUDA.

Bardzo rzadko spotykany chrząszcz w Polsce, notowany zaledwie 4 stanowisk w czterech krainach: Pojezierza Pomorskiego, Tatr, Wyżyny Małopolskiej i Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej. Najnowsze doniesienia pochodzą zaledwie z dwóch ostatnich krain (BURAKOWSKI i in. 1986: Kat. Fauny Pol., XXIII, **12**: 1-266, BOROWSKI i KIESZEK 1999: Wiad. Entomol., **18** (2): 125-126, SZCZEPAŃSKI i KARPIŃSKI 2012: Acta Ent. Siles., **20**: 91-92). Związany głównie z drobnymi, obumierającymi i suchymi gałęziami drzew liściastych (BURAKOWSKI i in. 1986: Kat. Fauny Pol., XXIII, **12**: 1-266.). Gatunek nowy dla Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej.

Cerambycidae

Poecilium pusillum pusillum (FABRICIUS, 1787)

- WT95 Krzyżowiec ad Włoszakowice, Przemęcki P.K., Nadl. Włoszakowice, Leśn. Krzyżowiec, oddz. 98, 51°53.7747'N, 16°20.2099'E, na suchych gałęziach dębowych, 7 V 2014, 3 exx., leg. M. PRZEWOŹNY et Z. SIUDA.

Rzadko spotykany chrząszcz, notowany z czterech krain: Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej, Niziny Mazowieckiej, Śląska Dolnego, Wyżyny Małopolskiej (BURAKOWSKI i in. 1990: Kat. Fauny Pol., XXIII, **15**: 1-312; GUTOWSKI i HILSZCZAŃSKI 1997: Wiad. Entomol., **16** (1): 11-19; MIŁKOWSKI 2004: Kulon, **9**: 81-116; PLEWA i in. 2011: Nature Journ., **44**: 120-131).

Curculionidae

Gasterocercus depressirostris (FABRICIUS, 1792)

- WU72 Chalin ad Sieraków, Sierakowski P.K., 52°36'11" N, 16°02'24" E, ad lucem, 5 VII 2014, 1 ex., leg. M. PRZEWOŹNY.

Bardzo rzadko spotykany chrząszcz w Polsce, notowany z 7 krain: Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej, Niziny Mazowieckiej, Podlasia, Puszczy Białowieskiej, Śląska Dolnego, Śląska Górnego, Gór Świętokrzyskich. Współcześnie notowany z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej – 5 stanowisk, Podlasia – 1 stanowisko i Puszczy Białowieskiej (MOKRZYCKI i in. 2008: Parki Nar. Rez. Przyr., **27** (4): 43-56; MAZUR 2009: Nature Journ., **42**: 99-101; WIERZBOWSKI 2009: Wiad. Entomol., **28** (3): 199-200; PLEWA i in. 2011: Nature Journ., **44**: 120-131).

Marek PRZEWOŹNY, Zuzanna SIUDA,
Wydz. Biol. UAM, Zakł. Zool. Syst., Poznań

759 *Licinus cassideus* (FABRICIUS, 1782)
(Coleoptera: Carabidae) na Wyżynie Miechowskiej

Licinus cassideus (FABRICIUS, 1782) (Coleoptera: Carabidae)
on the Miechowska Upland

KEY WORDS: Coleoptera, Carabidae, *Licinus cassideus*, new record,
Miechowska Upland, Poland

Licinus cassideus (FABRICIUS, 1782) jest jednym z trzech gatunków biegaszowatych z rodzaju *Licinus* występujących na terenie Polski. Pozostałe dwa gatunki, tj. *L. depressus* (PAYKULL, 1790) i *L. hoffmannseggii* (PANZER, 1803) są rzadko notowane, zaś *L. cassideus* (F.) znany jest zaledwie z kilku okazów (BURAKOWSKI i in. 1974: Kat. Fauny Pol., XXIII, 3: 1-430). W sąsiednich Czechach i Słowacji należy do zanikających (HŮRKA 1996: Carabidae of the Czech and Slovak Republics. Kabourek, Zlín. 565 ss.). Literaturowe wzmianki o występowaniu omawianego gatunku w Polsce są w większości historyczne i pochodzą z ubiegłego stulecia. Niespełna wiek temu podawany był przez A. HORIONA z Górnego Śląska (HORION 1941: Faun. Deuts. Käfer, Bd. I. Goecke Verlag, Krefeld, 463 ss.). Następnie odnaleziony przez M. MROCZKOWSKIEGO na Wyżynie Małopolskiej (BURAKOWSKI i in. 1974: ibid.). Występowanie w Bydgoszczy (SZULCZEWSKI 1922: Prace Kom. Mat.-Przyr. PTPN, B, 1 (3-4): 183-243) jest mało prawdopodobne (KINEL i NOSKIEWICZ 1930: Pol. Pismo Ent., Lwów, 9: 272-288). Ze względu na ogólne rozmieszczenie, stanowisko ze Szczecina (CYKOWSKI 1977: Wpływ biocenozy lasu na chrząszcze użytków zielonych. WSP Słupsk: 277 ss.) wydaje się również wątpliwe i prawdopodobnie odnosi się do *L. depressus*.

Gatunek nie jest objęty w Polsce żadną formą ochrony. Został jedynie umieszczony na Czerwonej liście chrząszczy Górnego Śląska z kategorią E, tj. skrajnie zagrożony i ginący (KUBISZ i in. 1998: Raporty Opinie, 3: 8-68).

W trakcie badań inwentaryzacyjnych prowadzonych na murawach kserotermicznych Wyżyny Miechowskiej odnaleziono *L. cassideus* na chronionym obszarze sieci Natura 2000:

- DA38 Pstroszyce Drugie, 28 III 2015 – 27 IX 2015, 3 exx., obszar Natura 2000 - PLH120073 Pstroszyce, w pułapkę Barbera, leg. et det. J. TATUR-DYTKOWSKI.

Stanowisko *L. cassideus* znajduje się na terenie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Natura 2000. Murawa kserotermiczna położona jest na stromym zboczu o południowej wystawie. Ukształtowanie terenu stwarzają dogodne warunki życia dla takich termofilnych gatunków, jak *L. cassideus*. Na uwagę zasługuje fakt, iż spośród dwunastu chronionych obszarów o charakterze kserotermicznym, gatunek został odnaleziony tylko na jednym z nich.

Stosowne zezwolenia na prowadzenie badań zostały wydane przez RDOŚ w Krakowie oraz GDOŚ w ramach projektu „Ochrona siedlisk kserotermicznych w obszarach Natura 2000 na Wyżynie Miechowskiej”. Okazy dowodowe znajdują się w kolekcji pierwszego z autorów.

Jan TATUR-DYTKOWSKI, Warszawa
Maria OLESZCZUK, Inst. Środ. Roln. i Leśn. PAN, Poznań
Paweł GÓRSKI, Wydz. Med. Wet. SGGW, Warszawa

760 *Hygrotus (Coelambus) nigrolineatus* (STEVEN, 1808) (Coleoptera: Dytiscidae) – kolejne stanowisko rzadkiego pływaką w Polsce

Hygrotus (Coelambus) nigrolineatus (STEVEN, 1808) (Coleoptera: Dytiscidae) – the next locality of rare diving beetle in Poland

KEY WORDS: Coleoptera, Dytiscidae, *Hygrotus nigrolineatus*, new record, NE Poland, the Masurian Lake District

W Polsce stwierdzono dotychczas 12 gatunków chrząszczy wodnych z rodzaju *Hygrotus* STEPHENS, 1828, z czego 3 (*H. impressopunctatus*, *H. decoratus*, *H. inaequalis*) występują licznie, lokalnie bardzo licznie, jeden (*H. versicolor*) jest rzadziej notowany, a pozostałe są rzadkie lub bardzo rzadkie. W Katalogu Fauny Polski *Hygrotus nigrolineatus* (STEPHEN) [= *Coelambus lautus* (SCHAUM, 1843)] jest podany tylko z trzech stanowisk i dwóch krain: z roku 1949 z Kalinowca na Kujawach i wcześniejsze stwierdzenia z Sudetów Zachodnich (stanowiska w Górach Izerskich i Karkonoszach) (BURAKOWSKI i in. 1976: Kat. Fauny Pol., XXIII, 4: 1-307). Te ostatnie określane są jednak jako niepewne ze względu na brak okazów dowodowych.

Pomimo znacznego wzrostu intensywności badań faunistycznych nad chrząszczami wodnymi w ostatnich latach, odnotowano go tylko dwukrotnie: Nizina Wielkopolska-Kujawska, Strzyżewice koło Leszna, gdzie 29 V 1993 r. odłowiono 1♂ (PRZEWOŻNY M. i MICHALSKI W. 2007. Wiad. Entomol. 26 (1): 58) oraz Górny Śląsk, Borowa Wieś, gdzie odłowiono na światło 1 ex. 27 VII 2006 r, leg. J. Grzywocz (GREŃ, KRÓLIK, SZOŁTYS, 2012: Czerwona lista chrząszczy województwa śląskiego. Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska. Katowice).

Czwarte pewne stwierdzenie tego gatunku pochodzi z północno-wschodniej Polski:

- Pojezierze Mazurskie: Szczeberka, ad Augustów (UTM: FE27), N:53°55'31'', E:22°57'04'', rozlewisko o powierzchni około 20 arów, na trasie budowy drogi, pozbawione gleby i roślinności, głębokości do 30-40 cm, dno piaszczysto-gliniaste, 14 VI 2008, 1♂, leg., det. et coll. H. KOT. W podziale fizycznogeograficznym Polski (KONDRACKI 2000: Geografia regionalna Polski, PWN Warszawa) stanowisko to znajduje się w mezoregionie Równina Augustowska, makroregion Pojezierze Suwalskie.

Hygrotus nigrolineatus zasiedla Europę od Francji i Wielkiej Brytanii po środkową Rosję (bez południowej części kontynentu). W przeglądzie europejskich stanowisk tego gatunku SCHAEFLEIN (1987): [Das Vorkommen von *Coelambus lautus* Schaum, 1843, mit nomenklatorischen, faunistischen und ökologischen Bemerkungen (*Coleoptera, Dytiscidae*)] wykazał, że w środkowo-zachodniej Europie gatunek ten występuje bardzo nielicznie.

Umieszczony na „Czerwonej Liście Zwierząt Ginących i Zagrożonych w Polsce” w kategorii EN – gatunek zagrożony (PAWŁOWSKI i in. 2002: *Coleoptera Chrząszcze*. [W:] GŁOWACIŃSKI Z. (red.). Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. IOP PAN, Kraków: 88-110). Pod względem wybiórczości siedliskowej zaliczany do gatunku stenotopowego jako halofil oraz silicofil (zasiedlający głównie wody słonawe bogate w krzemionkę). Określany jest także jako gatunek pionierski dla wód antropogenicznych (KOCH 1989: *Die Käfer Mitteleuropas, Ökologie*, Bd 1: 1-440), BURAKOWSKI i in. (ibid.). Potwierdza to stwierdzenie z okolic Augustowa.

Henryk KOT, Zakł. Plan. Przestrz. Badań Ekol.
EKOS, Siedlce

761 *Pomatinus substriatus* (Ph. MÜLLER, 1806)
(Coleoptera: Dryopidae) nowy dla Gór Świętokrzyskich

Pomatinus substriatus (Ph. MÜLLER, 1806) (Coleoptera: Dryopidae)
new to the Świętokrzyskie Mountains

KEY WORDS: Coleoptera, Dryopidae, *Pomatinus substriatus*, new record,
the Świętokrzyskie Mountains

Pomatinus substriatus (Ph. MÜLLER, 1806) należy do najrzadziej spotykanych chrząszczy z rodziny Dryopidae, a biologia jego jest słabo poznana. W Polsce do czasu publikacji PRZEWOŹNEGO 2010, (Wiad. Entomol. **29** (1): 59-60) nie był wykazywany przez ostatnie 100 lat. Także w sąsiednich krajach należy on bardzo rzadkich bądź nawet uważany jest za wymarły. W Czechach w najnowszych publikacjach uważany jest za lokalnie wymarły (-RE) (KOLAŘIKOVÁ 2014: Biologia **69/4**: 508-521), choć dotychczas (i chyba słusznie) traktowany był jako krytycznie zagrożony (CR) (BOUKAL i in. 2007: Klapalekiana **43** (Supl.): 1-289), w Niemczech ma status zagrożonego wyginieciem – kat.1 (Hess i in. 1999: Zeits. Angew. Oekol., **7**: 197-211). W Polsce ma kategorię DD („dane niepełne”) na „Czerwonej liście”, jako jedyny z rodziny Dropidae, właśnie ze względu na brak współczesnych stanowisk w momencie opracowywania Listy (PAWŁOWSKI i in. 2002: Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. Wyd. IOP PAN, 88-110). Aktualny stan wiedzy o tym gatunku, dotychczas zaliczanym do rodzaju *Helichus* ERICHSON, 1847 - podsumowuje wspomniana publikacja PRZEWOŹNEGO (ibid.). Kolejne nowe stanowisko z Bieszczadów opublikowano w 2015 (TWARDY 2015: Wiad. Entomol. **34** (3): 70)

W trakcie badań fauny chrząszczy wodnych Świętokrzyskiego Parku Narodowego autor odłowił pojedynczego osobnika tego gatunku:

- Góry Świętokrzyskie, Świętokrzyski Park Narodowy, Psary-Kąty (Gajówka Kąty), UTM: DB94, 50°56,03'N 22°53,51'E, 321 m n.p.m., 1 IX 2015, do światła lampy UV, leg. det. et coll. Krzysztof Lubecki

Fakt, iż gatunku tego nie odławiano Polsce przez ostatnie 100 lat i dopiero ostatnio podano 3 jego nowe stanowiska (włącznie z publikowanym) niekoniecznie jednak musi świadczyć o jego rzadkim występowaniu w naszym kraju. Reofilne gatunki chrząszczy wodnych były przez wiele lat rzadziej odławiane od gatunków związanych z wodami stojącymi, być może ze względu na proste „pomijanie” cieków wodnych w większości badań koleopterologicznych (PRZEWOŹNY i LUBECKI 2006: Entomol. Probl., **36** (2): 91-92). Podobnie jak to miało miejsce w przypadku *Macronychus quadrituberculatus* MÜLLER, 1806 i *Potamophilus acuminatus* (FABRICIUS, 1172) z rodziny *Elmidae* - lepsze poznanie biologii *Pomatinus substriatus* może skutkować w przyszłości wykazaniem szeregu jego nowych stanowisk (RUTA 2013: Przegl. Przyr., **24** (4): 69-76; BUCZYŃSKI i in. 2011: Baltica J. Coleopt., **11** (1): 45-56). Pomiędzy stopniem znajomości biologii, zwłasz-

cza w zakresie wymagań siedliskowych, a w szczególności mikrosiedliskowych, a wykazywaniem nowych stanowisk chrząszczy istnieje bowiem związek o charakterze sprzężenia zwrotnego dodatniego. Znajomość wymagań mikrosiedliskowych i preferencji pokarmowych oraz fenologii skutkuje opracowaniem odpowiedniej, skutecznej metodyki odłowów osobników w różnych stadiach rozwojowych, a ta w sposób oczywisty zwiększa skuteczność badań faunistycznych i w zakresie bioróżnorodności. Nowe stanowiska z kolei pozwalają na pozyskanie osobników w różnych stadiach rozwojowych, a docelowo na ich hodowlę, co skutkuje poznaniem biologii. Jest wysoce prawdopodobne, iż *Pomatinus substriatus* może „dołączyć” w zakresie wymogów siedliskowych i pokarmowych stadium larwalnego do grupy „podwodnych saproksylofagów”, do której należą *Potamophilus accuminatus* i *Macronychus quadrituberculatus* (PRZEWOŹNY i LUBECKI 2016: Acta Entomol. Sil., **24 (online 014)**: 1-2). Larwy tychże gatunków zasiedlają w wodach płynących często te same zanurzone fragmenty i pnie martwych drzew, czasami w dużych ilościach, choć wybierają nieco różne mikrobioty. Podobnie stwierdzano osobniki *Pomatinus substriatus* i *Macronychus quadrituberculatus* na tym samym, zanurzone w rzece fragmencie drewna (Lars Hendrich, inf. ustna).

Krzysztof LUBECKI, Zielona Góra

762 Nowe stanowiska rzadkich gatunków biedronek (Coleoptera: Coccinellidae) w Polsce

New records of rare species of ladybirds (Coleoptera: Coccinellidae) in Poland

KEY WORDS: Coleoptera, Coccinellidae, new records, Poland

Biedronkowate (Coccinellidae) należą do grup owadów o stosunkowo dobrze poznanym rozmieszczeniu w Polsce – około połowa gatunków to formy często obserwowane lub nawet pospolite (BURAKOWSKI i in. 1986: Kat. Fauny Pol., XXIII, **13**: 1-277). Tylko 6 gatunków (niespełna 10%) zostało umieszczonych na „Czerwonej liście zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce” w kategoriach gatunków o niewielkim lub nieznanym zagrożeniu -VU, LC i DD (GŁOWACIŃSKI 2002: Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. IOP PAN

Kraków); żaden nie jest objęty ochroną prawną. Niemniej jednak część gatunków to taksony rzadko obserwowane m.in. z uwagi na drobne rozmiary (np. gatunki z rodzaju *Scymnus* KUGEL. i *Hyperaspis* DEJ.), a także występowanie na granicy zasięgu, co dotyczy przede wszystkim gatunków pochodzenia południowego, zasiedlających środowiska kserotermiczne.

Poniżej podano nowe stanowiska kilku rzadziej spotykanych w Polsce gatunków biedronek, odłowionych w latach 2007-2014 w różnych regionach Polski, z których w większości nie były dotychczas wykazywane. O ile nie zaznaczono inaczej, owady zostały zebrane przez autora i znajdują się w jego kolekcji.

Hyperaspis concolor SUFFRIAN, 1843

- FB31 Kawęczynek ad Szczeczeszyn (Roztocze), 23 VIII 2013, 1 ex.;
- DA55 Puszcza Niepołomska (Kotlina Sandomierska): Nadl. Niepołomice, Leśn. Ispina, oddz. 461, 17 V 2013, 2 exx.

W Polsce rzadko spotykany, wykazany z około 10 stanowisk; zamieszkuje środowiska leśne i zarosłowe (BURAKOWSKI i in., op. cit.; RUTA i in. 2009: Wiad. Entomol., **28**: 91-112). Gatunek nowy dla Roztocza i Kotliny Sandomierskiej.

Scymnus schmidti FÜRSCH, 1958

- CF17 Karwieńskie Błota (Pobrzeże Kaszubskie), 6 VIII 2007, 1♂ na przydrożnej roślinności ruderalnej.

Gatunek kserotermofilny, znany z około 20 stanowisk w południowej i środkowej części kraju (BURAKOWSKI i in., op. cit.; RUTA i in., op. cit.). Obecne stanowisko jest najdalej na północ wysuniętym miejscem występowania tego gatunku w Polsce; nowy dla Pobrzeża Bałtyku.

Ceratomegilla notata (LAICHTING, 1781)

- FB30 Sochy ad Zwierzyniec (Roztocze), 19 VIII 2013, 1 ex.;
- EV37 Żydowskie (Beskid Niski: Magurski Park Narodowy), 5 VI 2014, 1 ex., leg. J. MICHALCEWICZ;
- CA90 Jałowiec (Beskid Żywiecki), 31 VIII 2012, 1 ex.

Gatunek borealno-górski, znany głównie z południowej części kraju oraz z kilku stanowisk na Pojezierzu Mazurskim, w Puszczy Białowieskiej i Kampinoskiej, a także z okolic Wrocławia i Legnicy, jednak nie podawany z Sudetów (BURAKOWSKI i in., op. cit.; RUTA i in., op. cit., MARCZAK 2010: Wiad. Entomol., **29** Suppl.: 135-139). Z Beskidów Zachodnich znany z masywów Babiej Góry i Piłska; nowy dla Roztocza.

Ceratomegilla undecimnotata (SCHNEIDER, 1792)

- FV19 Kwaszenina (Beskidy Wschodnie: Góry Sanocko-Turczańskie), 10 IX 2011, 1 ex. na łące, na kwiatostanie ostrożeńa warzywnego *Cirsium oleraceum* (L.) SCOP.

Rzadki gatunek, związany ze środowiskami kserotermicznymi, podawany z około 10 stanowisk, rozmieszczonych głównie w południowej Polsce, przy czym doniesienia sprzed ponad 100 lat z Pobrzeża Bałtyku, Pojezierza Pomorskiego, Dolnego Śląska i Sudetów wymagają potwierdzenia współczesnymi materiałami (BURAKOWSKI i in., op. cit.; RUTA i in., op. cit.). Gatunek nowy dla Beskidów Wschodnich.

Calvia decemguttata (LINNAEUS, 1767)

- DA54 Puszcza Niepołomska (Kotlina Sandomierska): Nadl. Niepołomice, Leśn. Przyborów, 7 VI 2014, 1 ex. w borze mieszanym, leg. J. Michalcewicz. Gatunek preferujący środowiska leśne, zwłaszcza lasy liściaste, niezbyt często obserwowany, z niektórych regionów (np. z Wyżyny Małopolskiej) dotychczas nie wykazywany (BURAKOWSKI i in., op. cit.; RUTA i in., op. cit.). Z Kotliny Sandomierskiej podany z Aleksandrowa, leżącego w odległości ok. 180 km na wschód od obecnego stanowiska.

Tadeusz WOJAS, Zakł. Ochr. Lasu, Entomol.
i Klimat. Leśn., UR Kraków

763 Nowe stanowiska rzadkich gatunków śniadkowatych (Coleoptera: Melandryidae) w południowej Polsce

New localities of rare species of false darkling beetles
(Coleoptera: Melandryidae) in southern Poland

KEY WORDS: Coleoptera, Melandryidae, new localities, Poland.

Licząca około 30 gatunków w koleopterofaunie Polski rodzina śniadkowatych (Melandryidae), grupuje wiele taksonów rzadko spotykanych, których biologia jest związana z drewnem w bardziej zaawansowanych stadiach rozkładu, spowodowanego zwłaszcza przez grzyby. W związku z wymaganiami ekologicznymi niektóre gatunki uważa się za relikty lasów pierwotnych - wskaźnikowe dla lasów o charakterze zbliżonym do naturalnego (BURAKOWSKI i in. 1987: Kat. Fauny Pol., XXIII, 14: 1-309). Siedem gatunków zostało umieszczonych na „Czerwonej liście zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce” (GŁOWACIŃSKI 2002, IOP PAN Kraków). Wobec dużego znaczenia śniadkowatych dla waloryzacji faunistycznej, cenne są informacje o nowych stanowiskach przedstawicieli tej rodziny. Stan dotychczasowej wiedzy o rozmieszczeniu Melandryidae w Polsce jest zawarty w katalogowym opracowaniu KUBISZA i in. (2014: Coleopt. Pol., 2: 1-470).

Poniżej podano nowe stanowiska kilku rzadko notowanych w Polsce gatunków Melandryidae, które zostały stwierdzone w latach 2000-2013 na obszarze południowej i południowo-wschodniej Polski.

Phlototrya rufipes (GYLLENHAL, 1810)

- FV29 Nowosiółki Dydyńskie ad Przemyśl (Góry Sanocko-Turczańskie), 1 ex. wyhodowany z fragmentu drewna dębu, zebranego 2 IV 2005, leg. et cult. J. MICHALCEWICZ, coll. R. ROSSA.

Rzadko spotykany gatunek europejski, w Polsce współcześnie stwierdzony na kilku stanowiskach w Puszczy Białowieskiej i południowej części kraju (KUBISZ i in., op. cit.). Larwy żyją w zmurszałym, przegrzybiałym drewnie leszczyny, rzadziej innych gatunków drzew liściastych (BURAKOWSKI i in., op. cit.). Najbliższe znane stanowisko znajduje się ok. 15 km na północ, na obrzeżach Przemyśla, skąd był wykazany przed 100 laty (TRELLA 1923: Pol. Pismo Ent., 2: 12-19).

Hypulus quercinus (QUENSEL, 1790)

– DA55 Puszcza Niepołomska (Kotlina Sandomierska), Nadl. Niepołomice, Leśn. Ispina, oddz. 431, 12 V 2012, 1 ex. na rozkładającym się pniaku dębowym, w lesie grądowym z przewagą dębu szypułkowego, rosnącym na siedlisku lasu wilgotnego (Lw); leg. T. WOJAS.

Rzadko spotykany gatunek saproksyliczny, wykazywany z około 20 stanowisk, rozproszonych w całym kraju (KUBISZ i in., op. cit.). Rozwija się w wilgotnym, butwiejącym drewnie pni, gałęzi i korzeni drzew liściastych, w miejscach ocienionych (BURAKOWSKI i in., op. cit.). Z Kotliny Sandomierskiej wykazany ze skrajnej, wschodniej części przed ponad 100 laty (KUBISZ i in. 2010: Pol. Pismo Ent., 79: 107-138).

Phryganophilus auritus MOTSCHULSKY, 1845

– DA15 ad Balice (Garb Tenczyński), Nadl. Krzeszowice, Leśn. Kopce, oddz. 239d, 1 ex. wyhodowany z gałęzi leszczyny pospolitej *Corylus avellana* L., zebranej 14 I 2000, leg. et cult. J. MICHALCEWICZ. Stanowisko odnotowano na terenie Lasu Zabierzowskiego (jednego z większych leśnych kompleksów w okolicach Krakowa), w okolicy rezerwatu przyrody „Skała Kmity”. Znajdowało się ono w drzewostanie złożonym głównie z modrzewia, sosny i świerka w wieku blisko 90 lat, rosnącym na siedlisku lasu wyżynnego (Lwyż).

W Polsce *P. auritus* jest gatunkiem rzadkim, wykazywanym dotychczas z nielicznych stanowisk na południu kraju oraz z Puszczy Białowieskiej (KUBISZ i in. 2014, op. cit.; WOJAS i POCZĄTEK 2013: [W:] ZĄBECKI (red.): Rola i udział owadów w funkcjonowaniu ekosystemów leśnych. Wydawnictwo Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie: 271-283). Chrząszcz ten zaliczany jest do reliktywów lasów pierwotnych i stanowi rzadkość faunistyczną (KUBISZ i in., op. cit.). Figuruje na „Czerwonej liście zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce w kategorii narażony (VU) (PAWŁOWSKI i in. 2002: [W:] GŁOWAŃSKI (red.), op. cit.). Larwy *P. auritus* żerują w martwym, wilgotnym, przegrzybiałym drewnie gałęzi, również leżących na ziemi w miejscach zacienionych. Jako materiał żywicielski podawane było drewno buka, grabu i dębu (BURAKOWSKI i in. 1987, op. cit.).

Dolotarsus lividus (SAHLBERG, 1833)

– DV38 Łopuszna-Zarębek (Gorce), 9 VI 2009, ok. 850 m n.p.m., 1 ex. przy leśnej drodze, na leżącej, ściętej kłodzie świerka pospolitego, w dolnoregłowym lesie mieszanym, leg. T. WOJAS.

Gatunek borealno-górski, dość rzadko spotykany, znany z Karpat, Gór Świętokrzyskich i pn.-wsch. części kraju (Puszcza Białowieska, Puszcza Augustowska) (KUBISZ i in., op. cit.). Rozwijają się w przegrzybiałym drewnie drzew iglastych (BURAKOWSKI i in., op. cit.). Ostatnio wykazany z Gorców (SZAFRANIEC 2015: Ochr. Beskidów Zach., 6: 58-69), z północnego stoku Turbacza; był także podawany z pasm sąsiednich – Babiej Góry, Pienin i Beskidu Sądeckiego.

Conopalpus testaceus (OLIVIER, 1790)

- DA55 Puszcza Niepołomicka (Kotlina Sandomierska), Nadl. Niepołomice, Leśn. Ispina, oddz. 430, 28 V 2013, 1 ♀ świeżo wylęgła, zebrana na zbutwiałej gałęzi powalonego dębu, opanowanej przez grzyby, leg. T. WOJAS; stanowisko zlokalizowane w lesie grądowym z przewagą dębu szypułkowego, rosnącym na siedlisku lasu wilgotnego (Lw);
- DV57 Kluszkowce, góra Wdżar (Gorce), 12 VII 2005, 1 ex., na kwiatostanie rośliny z rodziny selerowatych (Apiaceae), na wys. ok. 700 m n.p.m., leg. T. WOJAS.

Rzadki gatunek, w Polsce znany z około 20 stanowisk, rozmieszczonych głównie w zachodniej części kraju. Zasadza zaatakowane przez białą zgniliznę drewno drzew liściastych, przede wszystkim dębu i buka (KUBISZ i in. 2014, op. cit.). Gatunek nowy dla Kotliny Sandomierskiej; z Beskidu Zachodniego podawany był tylko z okolic Żywca.

Okazy dowodowe chrząszczy, o ile nie zaznaczono inaczej, znajdują się w zbiorach pierwszego z autorów.

Tadeusz WOJAS, Jakub MICHALCEWICZ,
Zakł. Ochr. Lasu, Entomol. i Klimat. Leśn.
UR Kraków

764 Nowe dane o biologii i rozmieszczeniu węglarka matowego
Ropalopus clavipes (FABRICIUS, 1775) (Coleoptera:
Cerambycidae) w północno-wschodniej Polsce

New data on the biology and distribution of *Ropalopus clavipes*
(FABRICIUS, 1775) (Coleoptera: Cerambycidae) in north-eastern Poland

KEY WORDS: Coleoptera, Cerambycidae, *Ropalopus clavipes*, new records,
host plants, parasitoids, NE Poland

Rodzaj *Ropalopus* MULS. reprezentowany jest w Polsce przez 5 gatunków: węglarek matowy *Ropalopus clavipes* (FABRICIUS, 1775), węglarek czerwonorudy

R. femoratus (LINNAEUS, 1758), węglarek czarny *R. macropus* (GERMAR, 1824), *R. ungaricus* (HERBST, 1784), *R. varini* (BEDEL, 1870). Wszystkie te gatunki, z wyjątkiem węglarka czarnego, który spotykany jest nieco częściej, są rzadkie albo bardzo rzadkie, a o ich rozmieszczeniu i biologii niewiele wiadomo.

Ropalopus clavipes to gatunek palearktyczny (LÖBL i SMETANA 2010: Cat. Pal. Coleopt., 6: 1-924) podany z wielu krajów europejskich oraz z Iranu i Kazachstanu. W Europie niewykazany dotąd z Portugalii, Estonii, Finlandii, Norwegii, Szwecji, Wielkiej Brytanii, Irlandii oraz Islandii. W Polsce znaleziony w 19 kwadratach siatki UTM (10x10 km), zlokalizowanych w 15 krainach (BURAKOWSKI i in. 1990: Kat. Fauny Polski, XXIII, 15: 1-312; Mapa Bioróżnorodności: http://baza.biomap.pl/pl/taxon/species-ropalopus_clavipes/mapb). Większość informacji o tym gatunku pochodzi jednak sprzed kilkudziesięciu, a nawet ponad stu lat. Rozmieszczenie we wschodniej części Polski zestawili GUTOWSKI (1995: Prace Inst. Bad. Leśn., 811: 1-190). W ostatnich latach *R. clavipes* był podany z miejscowości Kolonia Liszna (FC73) k. Sławatycz (GUTOWSKI i in. 1999: Wiad. Entomol., 18(1): 11-22), Rzeszowa (EA74) (OLBRYCHT 2004: [w:] WIECH i ZEMANEK (red.) Protection of plant collections against pests and diseases, II. UJ – AR Kraków: 54-57) oraz Chrzczanka k. Różana (ED34) (GÓRSKI i TATUR-DYTKOWSKI 2015: Baltic J. Coleopterol., 15(2): 107-127).

Ropalopus clavipes znajduje się na „czerwonej liście” kózkowatych wschodniej Polski, ze statusem E – wymierające (GUTOWSKI 1995 op.cit.). Na Europejskiej Czerwonej Liście Saproksylicznych Chrzaszczy otrzymał status LC – niższego ryzyka (NIETO i ALEXANDER 2010: European Red List of Saproxylic Beetles. Publ. Office European Union, Luxembourg: VIII+46 pp.).

Występuje w lasach liściastych, mieszanych i w zadrzewieniach, jednak najchętniej zasiedla stare, opuszczone sady. Atakuje głównie pędy o grubości 3-15 cm, rosnące w koronach drzew, rzadko zasiedla dolną część pnia; preferuje nasłonecznione stanowiska. Pojaw chrząszczy przypada na maj – sierpień. Owady prowadzą skryty tryb życia. Można je znaleźć na materiale lęgowym oraz na stertach gałęzi. W Polsce imagines nie były spotykane na kwiatach roślin z rodziny baldaszkowatych (Apiaceae), ale są takie doniesienia z południa Europy. Generacja dwuletnia, na południu jednoroczna (BURAKOWSKI i in. 1990 op.cit.; SAMA 2002: Atlas of the Cerambycidae of Europe and Mediterranean Area. Kabourek, Zlin, 173 pp.+36 tabl.). Istnieją informacje, że przylatuje też do światła sztucznego (HASZLIK 2012: Západočeské Entomol. Listy, 3: 32).

Morfologię wszystkich stadiów rozwojowych (jajo, larwa, poczwarka, imago) oraz krótkie omówienie biologii i geograficznego rozsiedlenia zamieszcza CHEREPANOV (1981: Usachi Severnoj Azii (Cerambycinae). Izd. „Nauka”, Sibirskoe Otdel., Novosibirsk: 216 pp.).

Rozwój *R. clavipes* stwierdzono na następujących krzewach i drzewach: *Acer*, *Alnus* (m.in. *A. glutinosa*), *Amygdalus*, *Armeniaca*, *Betula pendula*, *Carpinus* (m.in. *C. betulus*), *Castanea* (m.in. *C. sativa*), *Cerasus* (m.in. *C. avium*, *C. vulgaris* var. *marasca*), *Cercis siliquastrum*, *Corylus* (m.in. *C. avellana*), *Crataegus*,

Fagus, *Juglans*, *Malus*, *Padus*, *Paliurus*, *Persica*, *Pistacia*, *Populus* (m.in. *P. x canadensis*), *Prunus* (m.in. *P. domestica*, *P. spinosa*), *Pyrus*, *Quercus*, *Rhamnus*, *Salix* (m. in. *S. alba*, *S. caprea*, *S. viminalis*), *Sorbus domestica*, *Tilia*, *Ulmus*, *Vitis* (m.in. *V. vinifera*); sporadycznie na *Abies cilicica* i *Picea abies* (BURAKOWSKI i in. 1990 op.cit.; GÓRSKI i TATUR-DYTKOWSKI 2015 op.cit.; HASZLIK 2012 op.cit.; HOSKOVEC 2016: <http://www.cerambyx.uochb.cz/ropc.htm>; KOVÁCS i HEGYESSY 1995: Fol. Hist. Nat. Mus. Matraensis, **20**: 185-197; MIKŠIĆ i GEORGIJEVIĆ 1973: Ceambycidae de la Yougoslavie, II. Sarajevo, 131 pp.; SAMA 2002 op.cit.; SLÁMA 1998: Tesaříkoviti – Cerambycidae České republiky a Slovenské republiky (Brouci – Coleoptera). Krhanice: 383 pp.; TEZCAN i REJZEK 2002: Zool. Middle East, **27**: 91-100).

Jako parazytoidy tego gatunku wymieniane są *Helcon angustator* (NEES) (= *H. redactor* Thunb.), *Helconidea* [= *Wroughtonia*] *miroshnikovi* (TOBIAS) (Hymenoptera: Braconidae) (ACHTERBERG 1987: Zool. Med. Leiden, **61**(18): 263-285; MAMAEV i DANILEVSKIJ 1975: Lichinki zhukov-drovosekov. Izd. Nauka, Moskva, 283 pp.) oraz bliżej nieokreślone Ichneumonidae (DOMINIK i STARZYK 2004: Owady uszkadzające drewno. PWRiL, Warszawa, 550 pp.+ 200 fot.).

W północno-wschodniej Polsce jest to gatunek bardzo rzadki. Podajemy dane dotyczące dwóch stanowisk zlokalizowanych w Puszczy Białowieskiej i na Podlasiu.

Znaleziono go w miejscowości Narewka (FD85), w północnej części Puszczy Białowieskiej, w drewnie przygotowanym na opał, 15 VII 2013, 2 exx., leg. M. PANFILUK. Jest to potwierdzenie występowania *R. clavipes* w tej krainie, który był wykazany z P. Białowieskiej na podstawie dwóch okazów złowionych w 1933 i 1935 r. (KARPIŃSKI 1949: Rozpr. Sprawozd. Inst. Bad. Leśn., A, **55**: 1-33).

W latach 2012-2014 udało się zlokalizować nowe stanowisko *R. clavipes* w okolicach wsi Plutycze (FD46) k. Bielska Podlaskiego (Podlasie). Stwierdzono tam w sumie 190 imagines. Materiał do badań był pobierany z zarośli wierzbowo-brzozowych, młodnika brzozowego i sadu owocowego. Większość okazów (70%) została zebrana w trakcie trwania badań (hodowli) w warunkach laboratoryjnych, pozostałe 30% zebrano w warunkach naturalnych, leg. et cult. A. SIDORCZUK. Materiał lęgowy stanowiły głównie drzewa martwe lub już gotowy materiał przygotowany na opał. Zasiedlane były pędy o grubości od 2 do 10 cm. Żerowiska znajdowano na wysokości od 1 do 8 metrów. Samice do składania jaj wybierały drzewa martwe lub obumierające. Imagines w warunkach naturalnych pojawiają się od maja do sierpnia, największą aktywność wykazują w lipcu. Samica wybiera świeże drewno, w którym są spęknięcia kory i drewna i tam składa jaja. Larwy po wykluciu się żerują pod korą, w wyniku czego powstają biało-brunatne trocinki, które wysypują się z chodników larwalnych na zewnątrz poprzez spęknięcia korowiny. Chodniki mocno naruszają drewno, są kręte i stosunkowo długie – do 23 cm, przy szerokości ok. 9 mm w początkowej części i ok. 22 mm w końcowej fazie. W końcowej części chodniki czasem

przybierają formę placowatą. Kolebka poczwarkowa znajduje się w drewnie. Wielkość imagines wahała się w granicach 11-27 mm. Zwraca szczególnie uwagę przesunięcie zakresu zmienności w stronę osobników znacznie większych niż podawane w literaturze (np. CHEREPANOV 1981 op.cit.). W warunkach laboratoryjnych czas trwania stadium poczwarki wynosi około 9 dni, a długość życia imago ok. 40 dni. Larwy w żerowiskach zebrane przed wystąpieniem mrozów, w temperaturze pokojowej zdołały przeobrazić się w imagines. Wynika stąd wniosek, że mamy do czynienia z gatunkiem południowym, który nie wymaga jaryzacji.

Podczas własnych badań wyhodowano imagines z *Betula pendula* ROTH, *Cerasus vulgaris* (MILL.), *Fraxinus excelsior* (L.), *Malus domestica* (BORKH.), *Salix fragilis* (L.) i *Ulmus laevis* (L.). Najczęściej zasiedlał brzozę brodawkowatą, wiąz szypułkowy, wiśnię oraz jesion wyniosły. Stwierdzono istnienie korelacji między wielkością imagines i rodzajem materiału lęgowego. Owady, które wychodziły z brzozy należały do najmniejszych, z kolei te, które wychodziły z wiązu, jesionu oraz jabłoni należały do największych. Jesion wyniosły jest nową rośliną żywicielską dla węglarka matowego.

Zastanawiający jest fakt tak liczego występowania *R. clavipes* w okolicy wsi Plutycze k. Bielska Podlaskiego. Gatunek ten na innych stanowiskach w Europie występuje nielicznie, zazwyczaj jest łowiony w pojedynczych okazach. Lokalizacja stanowiska – z dala od dobrze zachowanych lasów – sugerowałaby raczej niekorzystne warunki dla populacji tej okazałej, saproksylicznej kózki. Być może na sukces z uzyskaniem tak dużej liczby imagines wpłynęło zastosowanie na dużą skalę hodowli gatunku z zebranego w terenie, zasiedlonego przez stadia przedimaginalne materiału lęgowego. Większość entomologów odławiała natomiast imagines bezpośrednio w terenie, a one są trudne do zaważenia – wiodą skryty tryb życia.

W trakcie prowadzonych hodowli uzyskano 2 nowe gatunki parazytoidów larw węglarka matowego: *Dolichomitus messor* (GRAVENHORST, 1829) (Ichneumonidae) – Plutycze, 1♀, 9 III 2014, z hodowli *R. clavipes* w brzozie brodawkowatej, leg. et cult. A. SIDORCZUK, det. J. HILSZCZAŃSKI; *Doryctes mutillator* (THUNBERG, 1822) (Braconidae) – Plutycze, 2 exx. (♀ i ♂), 4 III 2014, z hodowli węglarka matowego w drewnie wiązu, leg. et cult. A. SIDORCZUK, det. J. HILSZCZAŃSKI.

Bardzo dziękujemy prof. Jackowi HILSZCZAŃSKIEMU za oznaczenie parazytoidów, a p. Mai Panfiluk za udostępnienie okazów *R. clavipes* z Puszczy Białowieskiej.

Jerzy M. GUTOWSKI, Zakł. Lasów Naturalnych IBL, Białowieża
Adam SIDORCZUK, Zam. Wydz. Leśny Polit. Białost., Hajnówka

765 Nowe stanowiska *Zygaena cynarae* (ESPER, 1789)
(Lepidoptera: Zygaenidae) w Polsce

A new localities of *Zygaena cynarae* (ESPER, 1789)
(Lepidoptera: Zygaenidae) in Poland

KEY WORDS: Lepidoptera, Zygaenidae, *Zygaena cynarae*, new localities, Zaklików, SE Poland, NE Poland.

Gatunek rozpowszechniony w Europie Południowej, Środkowej i Wschodniej, oraz prawdopodobnie w Azji Środkowej (DĄBROWSKI 1998: Klucze Ozn. Owadów Pol., XXVII). Spośród 14 gatunków z rodzaju *Zygaena* FABRICIUS, 1775 występujących w Polsce, *Z. cynarae* należy do najrzadziej spotykanych i najmniej znanych przedstawicieli kraśnikowatych (BUSZKO i NOWACKI 2000: Pol. Entomol. Monogr., 1: 1-176). W kraju nie był dotychczas stwierdzony w części zachodniej i północnej. W kierunku zachodnim sięga w okolice Leszna i Poznania, a w północnym do Torunia, Piechowa koło Warszawy i Białegostoku (DĄBROWSKI idem). Część stanowisk z południowej Polski nie została potwierdzona od kilkudziesięciu lat. Omawiany takson znajduje się z kategorią VU w „Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt. Bezkręgowce” (BUSZKO 2004: [w:] GŁOWACIŃSKI i NOWACKI (red.): 230-231).

– Nizina Sandomierska, Zaklików 50°43'10.7" N, 22°05'43.4" E, 182 m n.p.m., 3 VII 2006, 1♀, 9 VII 2006, 1♂, 09 VII 2013, 1♂, leg. W. SEKUŁA.

W latach 2001-2015 obserwowany był regularnie od trzeciej dekady czerwca do końca lipca na stanowisku o powierzchni około 400 m², położonym wzdłuż śródlesnego nasypu kolejowego. Stanowi je murawa psammofilna otoczona widnym lasem, w którego składzie dominują sosna zwyczajna *Pinus sylvestris* (L.) i brzoza brodawkowata *Betulae pendula* (L.), oraz dość licznie jałowiec pospolity *Juniperus communis* (L.). Obrzeża nasypu kolejowego są siedliskiem goryszu pagórkowatego *Peucedanum oreoselinum* (L.), który jest rośliną żywicielską omawianego gatunku. Populacja tego motyla na stanowisku jest liczna, jednakże co kilka lat obserwuje się jej regres, który może być spowodowany wycinką odrostów roślin zielnych wzdłuż linii kolejowej. Jest to pierwsze doniesienie o występowaniu tego gatunku na obszarze Lasów Janowskich.

Omawiany takson został również stwierdzony na innym stanowisku położonym w południowej części woj. podlaskiego:

– FD62 Dobrowoda 52°33'44.7" N, 23°23'32.4" E, 184 m n.p.m., 11 VII 2010, obserwowano kilkanaście osobników.

Okazy dowodowe znajduje się w kolekcji pierwszego autora.

Wojciech SEKUŁA, Radosław ŚCIBIOR, UP Lublin